

Fílies i fòbies al canvi

El 2007 era molt difícil imaginar moltes de les coses que s'han succeït al llarg de vuit anys de triple crisi –econòmica, social i institucional–. Des de les alarmants tendències dels principals indicadors macroeconòmics fins a les esgarrifoses xifres d'atur, precarietat laboral, desigualtat social i pobresa. Des dels indignants casos de corrupció fins a l'emergència de noves cares en l'escenari polític i institucional. Des dels intents de control de la informació fins a l'eclosió de les xarxes socials amb el seu potencial mobilitzador. Des de l'estrepitós fracàs del discurs de l'austeritat fins a nous governs d'esquerres construïts al marge de la socialdemocràcia europea. La intensitat amb què s'han succeït les coses durant aquest període fa prioritzar l'acció davant de la reflexió, la immediatesa davant l'estratègia i el discurs davant de la pràctica. L'imprevisible escenari emergent ha descol·locat els actors tradicionals ara que ha col·locat nous actors. Enmig de tot plegat, ressona una paraula que desperta fílies i fòbies: *canvi*. Algunes veus parlen del canvi d'època; totes les forces polítiques es reivindiquen, d'una manera o altra, portadores del canvi, i bona part de la ciutadania ha vist com les seves condicions materials d'existència canviaven en pocs anys. Davant d'un intens any electoral, la patrimonialització de la bandera del canvi esdevé fonamental. Per això és important preguntar-se sobre quin pot ser l'abast del canvi.

Des de l'inici de la crisi s'acumulen els canvis que afecten les estructures socials, però aquestes persisteixen intactes

Des d'una perspectiva sociològica, s'entén el canvi com tota variació de les estructures bàsiques de la societat. A partir d'aquesta definició genèrica, Norbert Elias recorda que el concepte de canvi social com a instrument analític ha de diferenciar el canvi de les estructures del canvi que afecta les estructures. Una diferència clau per explicar el context actual, en què la crisi és conjuntural, però les seves conseqüències són estructurals. Fins al moment, s'acumulen els canvis que afecten les estructures, però aquestes persisteixen intactes. Una mirada a l'escenari polític i a les condicions de vida de la ciutadania permet evidenciar aquesta afirmació.

D'una banda, la triple crisi que s'inicia el 2007 ha provocat canvis en el discurs, les cares visibles i les

SARA MORENO

SOCIÒLOGA

formes de la dinàmica política. Els termes amb què es planteja el debat polític han incorporat, entre altres, paraules com *sobirania* (popular i nacional), *retallades* i *casta*. La majoria de forces polítiques han impulsat un relleu generacional, i alhora han emergit noves forces liderades per cares fins ara alienes a la vida política. Paraules i cares que es transmeten a través de nous canals de comunicació, en què les xarxes socials esdevenen centrals perquè són un altaveu perfecte malgrat que obliguin a simplificar el missatge. Tanmateix, el contingut polític persisteix perquè l'estructura segueix apuntalada en l'hegemonia capitalista.

D'altra banda, la crisi econòmica ha impactat agressivament en les condicions materials d'existència

de la major part de la ciutadania, que ha vist com li canviaven les condicions de vida amb la davallada del seu poder adquisitiu. En aquest cas, els canvis s'han donat en forma de més pobresa i més desigualtat. És a dir, hi ha més persones que viuen per sota del llindar que es considera mínim i creix la distància entre els que tenen més i els que tenen menys. Sense entrar a debatre si aquests canvis han suposat la desaparició de la classe mitjana (cosa que és discutible empíricament), l'estructura de classes ha canviat de tendència i les generacions joves ja no aspiren a millorar la situació dels seus progenitors. Tanmateix, les relacions socials segueixen enquadrades en un sistema d'estratificació de classes apuntalat, també, en l'hegemonia capitalista.

Com explica Norbert Elias, cal perspectiva històrica per poder analitzar els processos de canvi social. Tot i així, és possible afirmar que els canvis que s'han succeït fins al moment han afectat l'estructura i amenacen el sistema. Les reaccions davant d'aquesta amenaça (la del canvi estructural) desperten fílies i fòbies. Les fílies vénen de veus progressistes favorables al canvi de sistema. Proposen explorar noves formes adaptades a l'escenari actual que permetin el canvi hegemònic en sentit gramscian. Les fòbies vénen de veus conservadores contràries al canvi de sistema. Proposen continuar amb la gestualitat política a fi de conservar l'hegemonia actual. En definitiva, fílies rupturistes i fòbies reformistes.

Les relacions socials segueixen enquadrades en un sistema d'estratificació de classes apuntalat en l'hegemonia capitalista

ARIANNE FABER